

Újj Írisz

A 28-as, 48-as Birkl László az Óbudai Múzeumban

A magyar múzeumok gyűjteményeinek gyarapodása, az elmúlt 202 évben, némi túlzással, a magángyűjtőknek köszönhető. Két éve megjelent a Magyar Múzeumi Arcképcsarnok, amely közel kétezer muzeológus, gyűjtő pályaképét ismerteti. Az Óbudai Múzeum anyagát gazdagító gyűjtők közül hárman kerültek ebbe a lexikonba, rövid szócikk emlékezik meg róluk. Kun Zsigmond, népművészeti gyűjteményével, Földes Andor zongoraművész, zenetörténeti és képzőművészeti anyagával és Birkl László numizmatikus, aki az 1848-49-es forradalom és szabadságharcához kapcsolódó, több ezer darabos, elsősorban numizmatikai gyűjteményét végrendeletében a múzeumunkra hagyta.

Az alábbiakban szeretnénk bemutatni Birkl Lászlót, mint szenvedélyes lokálpatriótát és gyűjtőt. Szeretnénk érdeklődésüket felkelteni gyűjteménye iránt, figyelmüket felkeltve gyűjteményének egy-egy értékes, ritka darabjára, illetve a gyűjtemény múzeumpedagógiai lehetőségeire.

Birkl László, 1928-ban Óbudán született. Családjának óbudai gyökerei 300 évre visszavezethetők. Az egyik dédapjának neve, a Péter-Pál Főplébánia templom harangjának szélén olvasható, tanúságot téve az adományozásról. Középiskolai tanulmányait Birkl László a tanítványairól híres Árpád Gimnáziumban végezte. Az "Árpados" 28-asok osztályközösségével haláláig tartotta a kapcsolatot, barátai Szilágyi György, Sinkovits Imre, Peterdi Pál voltak. Kiváló sportoló, 1945 végén egy bővített olimpiai keret, a vízilabda csapat tagja. Műszerészként több mint 40 évig dolgozott a Mechanikai Mérőműszer Gyárban. Műszerész, numizmatikus, magángyűjtő, és ami legfontosabb, szenvedélyes lokálpatrióta. Gyűjtő tevékenysége sokoldalú volt. Vicclapgyűjteményét és a középkori Árpád-házi királyokra vonatkozó gyűjteményét elcserélte, eladta, hogy létrehozza az országunkban egyik leggazdagabb 1848-49-es szabadságharc – magángyűjteményt. Több mint 45 évig tagja volt a Magyar Numizmatikai Társulatnak, majd később a Magyar Éremgyűjtők Egyesületének. Az egyesületi tevékenységért Aranypecsétet oklevéllel (1969), valamint a Széchényi Jutalomérem I. II. és III. fokozatával tüntették ki (1982, 1988, 1990). Numizmatikai tárgyú publikációit New York-ban a szaklapok is leközölték (1971, 1973, 1976). Ötletadója 1963-ban egy később országos méretűvé duzzadt, a "Ki mivel tölti szabadidejét?" mozgalomnak. A csillaghegyi Bárczi Géza nyelvész érem-, plakett- és jutalomérem-gyűjteményének megszerzése, rendezése szintén neki köszönhető. Óbudáért végzett kulturális tevékenységéért több kitüntetést kapott: Centenárium Emlékplakett (1973), Óbudáért (1975), Lánchíd Emlékérem (1977), Budapestért jelvény (1981), Kiváló Társadalmi Munkás (1981). Számos újságcikk tanúsítja szenvedélyes helytörténeti kutatómunkáját: az Óbuda, a Textilélet, a Hajódaru, majd az Óbuda Újságban. Írásai a hajógyárról, a Goldberger Gyárról, a 48-as Óbudáról, a helyi kiállításokról, iskolákról szólnak. Két óbudai iskolát patronált, mint magánember. A solti Vécsey Károly és a dunavecsei Petőfi Múzeumot is támogatta, a putnoki Gömöri Múzeumnak is juttatott gyűjtőkörébe eső anyagot. Az Óbudai Múzeum egyik alapítója volt 1973-ban, majd folyamatosan segítette a helytörténeti kutatást és a gyűjteménygyarapítást. Élete utolsó évtizedében Pilisborosjenőn élt. Felesége, Jánosek Ágnes éremgyűjtő szakmai tudásával segítette, hogy a hagyatéka végrendelete szerint az Óbudai Múzeumba kerüljön. A szabadságharc szenvedélyes gyűjtője a világosi fegyverletétel százötvenedik évfordulóján, 1999. augusztus 13-án távozott el az élők világából. A BEM-848-as rendszámú kék trabantját is kivonták a forgalomból.

1998-ban még Birkl Lászlóval együtt rendeztük a szabadságharc százötvenéves jubileumára emlékezve a „Márciusi Ifjak Óbudáról” című kiállítást, ahol Sinkovits Imre színművész barátja szavalt. 1998 őszén a „Pákozdon győztünk!” című emlékkiállítás és a hatszáz kerületi iskolás részvételével rendezett történeti játszóház nagy öröme szolgált.

A közel háromezer egyedi tárgyat tartalmazó gyűjteményéből 2001-ben az „Október 6. emlékezete a Birkl László hagyatékban” című kiállítás az aradi vértanúkra és Birkl Lászlóra is már csak emlékezett. Kossuth születésének kétszáz éves jubileumára 2002-ben emlékkiállítást rendeztünk. 2003-tól sajnos csupán a folyosón, egy kamara-kiállítást

keretében tudjuk érzékeltetni az adományozott gyűjtemény gazdagságát. Népessy Noémi muzeológus végzi a leltári feldolgozást és annak befejezésig kedvezőbb, ha az anyag nagy része nincs kiállítva. A későbbiekben szeretnénk - hogy megszűnik-e a helyhiány azt persze nem tudjuk - a Birkl – gyűjtemény minél nagyobb részét kiállítani.

Múzeumunknak ez a gyűjteménye készen kínálja a lehetőséget arra, hogy múzeumi órák keretében az általános és a középiskolás diákokkal megismertessük a nemzeti ünnepeinkhez kötődő eredeti dokumentumokat, Óbuda szerepét a szabadságharcban és a helytörténet részletekben megbúvó rejtjelmeit.

Mesélnénk arról, hogy itt, a Zichy kastély melléképületeiben volt 1848-ban az első katonai ruharaktár, ahol a „két-ballábas”, az egy kaptafára készült csizmákat tárolták.

Bemutatnánk Haynau intézkedő nyílt levelét, amelyben az óbudai zsidókat szigorúan bünteti, mert kölcsönöztek Kossuthnak. Itt eredetiben olvashatnák 1849-ből a császári és királyi törvényszéki ítéleteket - Batthyányi Lajos és a tizenhárom aradi vértanú ítéletét is. Őt ítéletet fegyver eltitkolásáért, 11 ítéletet Kossuth bankjegyek be nem adásáért. Megtekinthető Batthyány Lajos 1849-es újépületbeli börtöncellájának rajza.

A múzeum elkészítette az óbudai hajógyárban készült „Mézáros” hadigőzös makettjét. Büszkélkedhetnénk Batthyány Lajos eredeti aláírásával, az 1848. április 22-én, Pesten kelt levelén, amelyet az országos nemzet-őrsereg tanácsüléséről terjesztettek Batthyány elé. Hasonlóképpen bemutatnánk Bem József eredeti aláírását is az 1849. május 7-én, Temesvár melletti Tábor szálláson keltezett iraton. Ez tanúsítja, hogy az erdélyi hadsereg fővezérsége a csatatéren szerzett érdemeiért Miklós Tamás tizedest a katonai érdemjel harmadik osztályával tüntette ki.

A diákok nagy érdeklődésére számítva bemutatnánk a hét darab 6-krajzárosból készült karkötőt vagy az 1 aranydukátos forgalmi pénzt, 1848-ból. Az aranyozott 20 ezüstkrajcár forgalmi pénzt 1848-ból, a 3 Krajcár csavaros változatát, magyar királyi váltópénzt 1849-ből, az 1 Forint forgalmi pénzt, az ún. Kossuth bankót és az ún. Kossuth-dollárt: 100 dollár, *a new-yorki és philadelphiai változatát* (Hungarian Fund), amelyeknek valamennyi címlete megtalálható a gyűjteményben. Végül láthatnánk a 6 krajcáros óbudai szükségpénzt, 6 kreutzer Alt-Ofen felirattal, hogy ne feledjük a szűkebb hazához való kötődést.

A gyűjtemény kuriózuma a Kossuth szivar üvegfiólában - az eredetiségéről szóló tanúsítvánnyal, és *egy Domokos nevű fodrász által, az 1927-ben hajból készített Kossuth portré.*

Több száz emlékérmét, plakettet, képeslapot és újságot tartalmaz ez a gyűjtemény, amely egy-egy nevezetes történelmi személyhez, vagy eseményhez kapcsolható. Így az időszaki kiállítások és a múzeumi órák, amelyek az aktuális nemzeti ünnepekhez kötődnek, változatosan megrendezhetők. Bizom abban, hogy egy ilyen gazdag anyag valóban hasznosulhat a kerületi és a fővárosi diákok történelemtanulásában és a helyhiányt ezt nem fogja akadályozni.

Birkl László fontosabb cikkei:

- az Óbuda újságban tíz írása (1973-1989.);
- a Textilélet című újság nyolc cikke (1979-1988);
- a Hajó-Daru újságban kilenc anyaga (1970-1981).

Pilisborosjenő Önkormányzata posztumusz díszpolgárrá választotta Birkl Lászlót, óbudai díszpolgárra avatása, még mindig csak tervezet, a mai napig nem történt meg.